

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

TÜSİAD

YÖNETİM KURULU BAŞKANI

TUNCAY ÖZİLHAN'IN

YÜKSEK İSTİŞARE KONSEYİ TOPLANTISI
KONUŞMASI

19 HAZİRAN 2002
SABANCI CENTER

Sayın Başkan, değerli üyeler, değerli basın mensupları,

TÜSİAD Yönetim Kurulu adına hepinizi saygıyla selamlıyorum. Son yıllarda Türkiye, gündemi akıldışı bir hızla değişen bir ülke oldu. Hayati önemdeki konuları çok kolaylıkla gündem dışına itiveren bir yapıya kavuştuk.

Kısa bir süre önce, başbakanımızın sağlık durumunun, görevini layıkıyla sürdürmesine engel olduğu açıklık kazandı. AB üyelik sürecinin siyasi uzlaşma eksikliği yüzünden tehlikeye gireceğine ilişkin güçlü belirtiler ortaya çıktı. Ardından, döviz ve faizlerdeki yeni bir büyük sıçrama, ekonomik programın 18 aylık eforunu ve olumlu birikimini bir anda silme tehdidi ile karşımıza çıktı.

Bütün bu olayların etkileri piyasaları altüst ederken, Türk Milli Futbol takımının dünya kupasında ilk 8'e girmesiyle adeta her şey bir anda unutuldu. Milletçe başarıya susamış olmamızdan olsa gerek, hayatımızın odağı değişti.

Gerçekten de hepimizin morale ihtiyacı var. Bu yüzden ben de, ilk olarak, TÜSİAD'ın tam üye olarak yer aldığı, Avrupa İş Dünyası'nın en üst örgütü UNICE'nin, AB'nin Sevilla Zirvesi öncesinde, aynı kentte geçen hafta gerçekleştirdiği UNICE Başkanlar Konseyi'nde Türkiye'ye verilen açık destekten söz etmek istiyorum.

Başkanlar Konseyi'nin sonuç bildirisinde AB'nin Türkiye'ye müzakere tarihi vermesinin istenmesi bizim için gerçekten çok önemli bir başarı olmuştur. Bu başarıda TÜSİAD'ın yıllardır iğne oyası yapar gibi sürdürdüğü çalışmaların büyük rolünün olduğunu, hiçbir tevizuya gerek duymaksızın belirtmeliyim.

Türkiye'de AB konusunda lobi yapmak henüz hükümetlerin bile gündeminde yokken Brüksel'de temsilcilik açtık. Her fırsatta AB üyesi ülkelerdeki sanayici ve işadamları konfederasyonlarını ziyaret ederek yüzyüze görüşmelerde, Türkiye'nin kendini anlatmada güçlük çektiği her konuda, muhatabımız Avrupalı işveren kuruluşlarına sabırla tezlerimizi anlattık.

1999 Helsinki zirvesi öncesinde 11 üye ülkeyi ziyaret ettik. Her birinde başbakan ve bakanlar düzeyinde temaslarda bulduk. Avrupa hükümetlerine, kendi işveren kuruluşlarının, yani kendi vergi mükelleflerinin hitap etmesini, Türkiye'nin AB üyeliğini onların savunmasını sağladık. Türkiye'nin 13. aday ülke ilan edilmesinde, Avrupalı işveren kuruluşlarının kendi hükümetlerine baskı yapmasını sağladık. Helsinki sonrasında dönem başkanı ülkeler üzerinde yoğunlaştık. İsveç, Almanya ve İspanya'ya gittik. Fransız İşveren Konfederasyonu'nu Türkiye'ye davet ettik. Dönem Başkanı İspanya'nın Başbakanı ile son altı ay içinde iki kez görüştük. Yılın ikinci yarısında da Danimarka'ya gideceğiz.

UNICE'nin Sevilla'daki Başkanlar Konseyi'nde ise, Türkiye'nin üyelik sürecinde karşılaştığı sorunları çözmek için mücadele ettiğini, AB'nin bu sorunlarla ilgili sorumluluğu paylaşması gerektiğini anlattık. Ve nihayet, UNICE'nin AB'nin gündemiyle ilgili öncelikler listesinde, "Türkiye Kopenhag Kriterleri'ni yerine getirir getirmez üyelik müzakerelerine başlamalıdır" ifadesinin yer almasını sağladık.

UNICE toplantısından döndüğümüzde, Kopenhag Kriterleri ile ilgili siyasi uzlaşmanın henüz üretilmemiş olduğunu gördük. Ne hükümet cephesinde, ne muhalefet cephesinde uzlaşmayı mümkün kılacak inisiyatiflerin geliştirilmemiş olmasını üzülerken müşahade ettik.

Bu siyasi atmosferin, ülkeyi çok ciddi bir açmaza doğru sürüklediğini görmek için kahin olmak gerekmiyor. Başbakanımızın sağlık durumu da, AB cephesinde hükümetin kendi içindeki uyumsuzluk da, kendi başlarına piyasaları endişeye sevk etme gücüne sahip konulardır. Biz her ikisini de eş zamanlı olarak yaşıyoruz.

İşte piyasalar, bu siyasi atmosfere tepki veriyor. Ülkenin yeni bir belirsizliğe doğru kaymaya başladığı, programın sürdürülebilirliğinin tehlikeye gireceği yönündeki endişeler, döviz kurlarını ve faizleri tırmanışa sevk ediyor.

Hükümet piyasaların bu uyarısını ciddiye almalıdır. Çünkü eğer olumsuz siyasi beklentileri sona erdirecek önlemler alınmazsa, bugünkü döviz ve faiz seviyeleriyle, iç borçların yeniden büyümeye başlaması söz konusu olacaktır. İç ve dış oyuncular, programın sürdürülebilirliğinin riske girdiğine kesin kanaat getirdiklerinde, borç verirken faizlerini sürekli artıracaklardır. Kurlar da yukarı doğru, ucu belirsiz bir tırmanışa başlayacaktır. Önceki gün gerçekleşmiş olan hazine ihalesi bu endişemizi teyit etmektedir.

Bu programın bütün çabası, iç borçları kademeli bir biçimde azaltmaktır. İç borcun yeniden tırmanışa geçmesi ekonomik, politik ve sosyal açıdan çok büyük bir risk yaratır. Her durumda borcun reel olarak küçültülmesi mecburiyeti vardır. Bu da faiz dışı fazla, reel gelir ve reel faiz arasında bir denge sağlamakla mümkündür. Bu teorik "imkan", rakamlara baktığımızda bir imkansızlık olarak ortaya çıkmaktadır.

Şimdi % 6.5 faiz dışı fazla ve % 3 gelir artışı beklentileriyle hareket ediyoruz. Bu beklentilerle, iç borcun gelire oranını sabit tutacak paçal iç borç reel faizi % 9.5'tur.

Şu anda AB Kopenhag Kriterleri ile ilgili olarak, hükümetin içerisinde baş gösteren uyumsuzluğun faizleri, nominal olarak, % 70'e çıkarması ile birlikte paçal iç borç reel faizi % 18'e çıkacaktır. Bu şekilde, iç borcun gelirdeki payının artmasını istemiyorsak, % 6.5 faiz dışı fazlayı artırmamız gerekecek ve o zaman milli gelir artışı, 2001 yılında olduğu gibi 2002 yılında da kuvvetli negatif rakamlara dönecektir.

Türkiye ekonomisi artık ikinci bir eksi büyümeyi kaldıramaz. Bunun yaratacağı yeni bir işsizlik dalgasını sosyal olarak taşıyabilmemiz mümkün değildir. Hükümetin mali piyasaları irrasyonel noktalara itecek davranışlardan kaçınması işte bunun için çok önemlidir.

İktidar olsun, muhalefet olsun Türkiye'yi yönetme iddiası ile sahnede bulunan ülkemizin tüm siyasi aktörlerinin görmesi gereken gerçek şudur: Siyasi belirsizlik ülkeyi bir felakete sürükleyebilir. Bu gidişe dur denmezse, iktidar partileri tarihlerinin en büyük hezimetini kendi elleriyle hazırlamış olacaklardır. Muhalefet partileri ise, oluşmasına katkıda buldukları enkazın altında kalarak, yönetilebilir olmaktan çıkmış bir ülke devralacaklardır.

Çöküntü öyle hızlı gerçekleşir ki, "en erken seçim" bile bizi kurtaramaz.

Şu anda her şeyden çok ihtiyacımız olan şey AB konusunda bir siyasal uzlaşmaya varmaktır. Bu uzlaşma, piyasalara programın orta vadede sürekliliğinin sağlanacağı konusunda bir ışık yakacaktır.

Bu uzlaşma hükümet içinde değil de parlamentoda sağlanacaksa, bu formülün, hükümetin yıkılmasına yol açmayacağı piyasalara gösterilmelidir. Aynı şekilde, sayın başbakanımızın sağlık durumunun hükümet açısından yarattığı riskin yönetilebileceği de gösterilmelidir. Bunun için gerek koalisyon ortaklarının gerekse kendi partisinin bu konudaki açık tutumlarını ortaya koymaları zorunludur.

Muhalefet kanadında, uzlaşmaya hazır gözükerek işi yokuşa sürenler, kazanç-kayıp hanelerini çok dikkatli gözden geçirmelidirler. Kısa dönemli siyasi çıkar peşinde koşarken, ülkeyi kimsenin yönetemeyeceği bir duruma sokma riskini ciddi ciddi değerlendirmek zorundadırlar.

Biz hükümet içinde bir uzlaşmanın sağlanabilmesinden de umudumuzu kesmiş değiliz. Sonuç olarak bu programın sürdürülemez hale gelmesinden en büyük zararı hükümet görecektir. Bugün ekonominin yeniden bir döviz-faiz kıskacına girmesi, hükümetin bugüne kadar sağladığı tüm başarıları bir kalemde silip atacaktır.

Unutulmamalıdır ki, bu koalisyon 1. Özal hükümetinden bu yana en uzun süre görevde kalan hükümettir. 50 yıldır Türkiye’de yerleşik bulunan bazı yapıların değişmesinin yasal temellerini bu hükümet oluşturmuştur. Tüm tereddütlere ve zorluklara rağmen programı büyük ölçüde hedefleri doğrultusunda sürdürmeyi başarmıştır.

Türkiye’yi yeni bir büyüme modeline taşıyacak olan bu programın yapısal değişim gerekleri içinde, başta özelleştirmeler olmak üzere yerine getirilemeyen bir dizi unsur hala mevcuttur ve en önemlisi yapılan pek çok değişikliğin uygulama safhasına henüz geçilememiştir. Ama gelinen noktanın da azımsanması mümkün değildir.

Hükümet şimdi bu büyük gayretinin birikimini bir kalemde silmeye mi çalışmaktadır? Ülke ekonomisi içine sokulduğu bu durumdan çıkarılamazsa, bu, her bir koalisyon üyesi için ayrı ayrı başarısızlık hanesine yazılacaktır. Bundan kimse kendini kurtarabilmeyi ummamalıdır.

Türkiye gerçekten zaman zaman çok garip bir ülke olabiliyor. Düşünün; kimi iktidar partileri, ülkeye refah ve huzur getirecek de olsa, reformların sürdürülmesinin ve Türkiye’nin AB yolunda ilerlemesinin, son tahlilde kendi aleyhine olacağını düşünebiliyor. Aynı şekilde kimi muhalefet partileri de, ulusun çıkarları bir yana, reformların başarıyla sürmesinin ve Türkiye’nin AB yolunda ilerlemesinin kendi aleyhlerinde olacağını düşünüyor.

Bunlardan sadece birinin haklı olması gerekir ama, her iki taraf da haklılığından emin bir şekilde kör döğüşünü sürdürüyor. Ulusun çıkarları, halkın refah ve huzuru ile ise kimse ilgilenmiyor.

Değerli üyeler,

Mevcut durumu yukarıdaki biçimde gözler önüne serdikten sonra, ekseninden kayan gündemi yeniden yerli yerine oturtmaya çalışalım.

Türkiye, 65 milyon insanını refaha ve huzura kavuşturmak için AB'ne üye olmak zorundadır.

Gümrük Birliği'nin Türkiye'ye zarar verdiği doğru değildir. TÜSİAD bu konuda gerekli analizleri yapmış ve Gümrük Birliği'nin sanayimize rekabet gücü kazandırdığını, ihracatta ağırlığın katma değeri yüksek sanayi malları ihracatına kaydığını belirlemiştir.

Bugünkü işsizlik ve durgunluk sürdükçe refaha ve huzura kavuşmamız mümkün değildir. Bunun tek yolu yeniden büyümeye geçebilmektir. Ancak ne dünyanın ne de Türkiye'nin koşulları, borç alıp büyümeye elverişli bir ortam sunmamaktadır. İç tasarruflarımız ve sermaye birikimimiz ise arzu edilen hızlarda büyümeye elverişli değildir. Üstelik, büyümenin artık verimlilik artışına dayandırılması zorunluluğu bulunmaktadır.

Bu koşullar, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının Türkiye'ye cezbedilmesini zorunlu kılmaktadır. Yabancı sermaye, öngörülebilir bir ekonomi, düzgün bir yatırım iklimi ve siyasi istikrar aramakta, ülkenin geleceğine ilişkin bir tereddütün olmamasını arzu etmektedir. Bu koşulları bize bir arada yalnızca AB üyelik sürecinde ilerleyebilmemiz sağlayacaktır.

İşte bu yüzden TÜSİAD, "Türkiye'nin Geleceği AB'dedir" diye gazete ilanları vermiştir. AB dışında kalırsak kişi başına milli gelirimizin nasıl 2 bin dolarlarda kalacağını, AB'ye girersek nasıl ikiye, dörde katlanacağını ortaya koyan projeksiyon çalışmaları yaptırmıştır.

"Ölüm cezasının kaldırılması", "anadilde yayın" ve "anadilin serbestçe öğrenimi" konularında, üzerinde uzlaşılabilir yasa formülleri üretmeye çalışmamız da bundan dolayıdır.

Bize deniyor ki, bunlar "orta vade" konularıdır. Türkiye mart ayından bu yana orta vadenin içindedir. Kaldı ki, Türkiye siyasi kriterleri yerine getirmez ve 2002 yılı ilerleme raporlarına kadar müzakere tarihi alabilecek objektif konuma gelmezse, 13 aday ülke arasında bu konumdaki tek ülke olarak kalacaktır. Bu, inisiyatifin tümüyle AB'nin ellerine terk edildiği, yeni bir belirsiz dönemin başlaması demektir ve belki de aday üyelik statüsünden düşmekle eş anlamlı bir fiili durum yaratacaktır. Yani somut durumun tahlili yeni bir yaklaşımı zorunlu kılmıştır ve kısa vade-orta vade tartışması anlamını yitirmiştir.

Bize deniyor ki, yapmamız gerekenlerin hepsi bu mu, ilerde yeni koşullar ortaya çıkacak mı? Elbette yapmamız gerekenlerin hepsi bu değil, elbette başka yükümlülüklerimiz de var. Ama bunlar gerek Katılım Ortaklığı Belgesi'nde gerekse Ulusal Program'da mevcuttur ve zaten kendi taahhütlerimizdir. Birliğe uyumun ve çağdaş Türkiye'yi inşa etmenin gerekleridir.

Ama Kopenhag Kriterleri yerine getirilmeden müzakerelerin başlaması mümkün değildir. Müzakereler başlamadan gerçek anlamda pazarlık süreci de başlamaz. Ve müzakereler başlamadan, yabancı sermaye, başını çevirip de Türkiye'ye bakmaz. Gerçekler bu kadar basit.

Zaman, bir ulusal projenin arkasında yek vücut durma zamanıdır. Yalnızca parlamento içinde değil, devlet kademelerinde de, bu büyük çağdaşlaşma projesinin etrafında tam bir mutabakat olduğu konusunda tereddüt yaratacak her türlü girişimden kaçınmak zorunludur. Özellikle Cumhurbaşkanımızın Sevilla zirvesine katılması öncesinde bu özenli tutum daha büyük önem kazanmaktadır.

Değerli üyeler,

Sözlerimi bir taleple noktalamak istiyorum. Türkiye'nin önüne yığılmış bir dizi acil mesele var. Bu meseleler yalnızca hükümeti değil, tüm parlamentoyu ilgilendiriyor. Bu ortamda parlamentonun, Kopenhag Kriterleri konusunu çözüme bağlayana kadar tatile çıkmaması gerekir.

Türkiye'yi yönetme iddiasındaki herkesin sağduyu, özveri ve sorumluluk içinde davranması gerekmektedir. Sivil toplum, azami duyarlılık, bilinç ve sorumluluk içinde olduğunu göstermiştir. Aynı sorumluluğu siyasilerden de beklemek hakkımızdır.

Hepinizi bir kez daha saygıyla selamlıyor, sabrınız için teşekkür ediyorum